

Osobní, majetkové a výdělkové poměry

Uzavře-li soud, že stěžovatel dostatečně netvrdil a nedoložil své celkové aktuální osobní, majetkové a výdělkové poměry, přesto, že je tento závěr ve zjevném rozporu s obsahem kompletní spisové dokumentace, dojde k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a odst. 2 ve spojení s čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 1969/23 ze dne 20.3.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J. D. B., zastoupeného Mgr. P.K., advokátkou, sídlem M.B., proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. května 2023 č. j. 7 As 73/2023-22 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. března 2023 č. j. 11 Ad 1/2023-57, za účasti Nejvyššího správního soudu a Městského soudu v Praze, jako účastníků řízení, tak, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 25. května 2023 č. j. 7 As 73/2023-22 a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 7. března 2023 č. j. 11 Ad 1/2023-57 bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a odst. 2 ve spojení s čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. května 2023 č. j. 7 As 73/2023-22 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. března 2023 č. j. 11 Ad 1/2023-57 se zrušují.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti posuzovaných věcí a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených soudních rozhodnutí, přičemž tvrdí, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaných spisů Městského soudu v Praze (dále jen "městský soud") sp. zn. 11 Ad 1/2023 a Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 As 73/2023 se podává, že městský soud napadeným usnesením nepřiznal stěžovateli osvobození od placení soudních poplatků a záloh pro řízení vedené u městského soudu pod sp. zn. 11 Ad 1/2023 (výrok I) a zamítl návrh stěžovatele na ustanovení zástupce z řad advokátů pro toto soudní řízení (výrok II). Městský soud shledal, že stěžovatel dostatečně netvrdil a nedoložil své celkové poměry, proto jej přípisem ze dne 10. 2. 2023 vyzval, aby vyplnil standardizovaný formulář "Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce" a připojil k němu listiny, na které bude odkazovat. Stěžovateli též soud sdělil, z jakých důvodů považuje jeho tvrzení za neúplné a popsal, co má v reakci na výzvu soudu vysvětlit. Zároveň ho poučil, že důvodem pro osvobození mohou být jen řádně vyličené a doložené poměry a že nezašle-li soudu vyplněné prohlášení zpět, soud jeho žádosti nevyhoví. Stěžovatel na výzvu soudu reagoval odkazem na údajně již dříve doručené Prohlášení. Městský soud však konstatoval, že toto Prohlášení z technických důvodů nikoli na straně soudu není součástí spisu.

3. Ke kasační stížnosti stěžovatele rozhodl Nejvyšší správní soud napadeným rozsudkem, že se kasační stížnost zamítá (výrok I), a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II). Nejvyšší správní soud shledal, že stěžovatel setrval na blíže nekonkretizovaném tvrzení o

nemajetnosti a městskému soudu své aktuální osobní, majetkové a výdělkové poměry blíže neosvětlil, natož aby je doložil. Zůstalo tak zcela bez vysvětlení, z jakých prostředků stěžovatel žije, a jakým způsobem zabezpečuje své základní potřeby. Namísto odpovídajícího vysvětlení stěžovatel zahltl městský soud řadou listin bez souvislosti k řízení, v nichž dovozuje organizovanou nezákonnou činnost veřejných institucí vůči sobě a své rodině. Z doložených podkladů si tak městský soud skutečně neměl možnost vytvořit obrázek o životních poměrech stěžovatele.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel namítá, že s ohledem na dlouhodobě neutěšenou sociální situaci stěžovatele, kdy nemá dostatečné finanční prostředky na zaplacení soudního poplatku a placení erudované právní pomoci, aby se mohl domáhat svého práva v soudním řízení, požádal městský soud, aby mu přiznal právo na osvobození od soudních poplatků a ustanovil mu zástupce z řad advokátů, neboť nemá dostatečné finanční prostředky na zaplacení soudního poplatku a placení právní pomoci, aby se mohl domáhat svého práva v soudním řízení. Je nezaměstnaný, nemá žádný majetek, nemá vzdělání právního zaměření. Je svobodný, bezdětný.

5. Elektronickým podáním ze dne 7. 2. 2023 podepsaným zaručeným elektronickým podpisem doručeným městskému soudu na adresu jeho elektronické podatelny podatelna@msoud.pha.justice.cz stěžovatel doplnil svoji žádost o řádně vyplněné "Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce", když toto prohlášení se zobrazovalo na straně 62 až 69 přílohy elektronického podání. Mj. z něho vyplývá, že je stěžovatel svobodný, bez vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti, nemajetný, nevlastní žádné motorové vozidlo, nevlastní žádný nemovitý majetek, nemá zřízen bankovní účet a je od 2. 1. 2023 zařazený v evidenci Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. K tomu stěžovatel doložil další listiny.

6. Přípisem městského soudu doručeným právní zástupkyni stěžovatele dne 13. 2. 2023 byl stěžovatel vyzván k "prokázání osobních, rodinných, výdělkových a majetkových poměrů pro účely přiznání osvobození od placení soudního poplatku". Na to stěžovatel reagoval elektronickým podáním podepsaným zaručeným elektronickým podpisem doručeným do elektronické podatelny městského soudu dne 28. 2. 2023, kdy mu opětovně přeposlal podání ze dne 7. 2. 2023 včetně příloh.

7. Stěžovatel tvrdí, že jeho podání ze dne 28. 2. 2023 bylo městským soudem zcela ignorováno, nebyl zjištěn řádně skutkový stav, a to se promítlo do právního hodnocení městského soudu, kdy jím vydané napadené usnesení je tak nepřezkoumatelné a důvody, které ho vedly k nepřiznání osvobození od placení soudních poplatků a zamítnutí návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce z řad advokátů, neobstojí ve světle předložených podkladů. Tento jeho postup nezhojil ani Nejvyšší správní soud napadeným rozsudkem.

III. Procesní předpoklady projednání návrhů

8. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterých byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

9. Ústavní soud konstatuje, že v řízení o ústavní stížnosti nevyžýval žalovaného v řízení u správních soudů, tj. Českou komoru architektů, sídlem Josefská 34/6, Praha 1 - Malá Strana, k jeho vyjádření, a to z toho důvodu, že ústavní stížnost se týká toliko procesních rozhodnutí správních soudů ve vztahu

ke stěžovateli (jeho osvobození od placení soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů), přičemž rozhodnutí Ústavního soudu se ani v teoretické rovině nikterak nemůže dotknout práv žalovaného v řízení u správních soudů.

IV. Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatele

10. Soudce zpravodaj postupem podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení.

11. Městský soud se ve svém vyjádření toliko odkázal na obsah napadených rozhodnutí s tím, že soudní poplatek byl nakonec zaplacen paní A. B.

12. Nejvyšší správní soud ve svém vyjádření sdělil, že podklady, které stěžovatel předložil v řízení před městským soudem, neumožňovaly v úplnosti posoudit, zda jeho faktické poměry v době podání žádosti odůvodňují, aby byl osvobozen od soudních poplatků. Stěžovatel tak nedostál své povinnosti dostatečně tvrdit a prokázat své poměry. Nejvyšší správní soud pak dodal, že ke dni vyhotovení tohoto vyjádření eviduje jen u sebe celkem dvacet řízení, v nichž stěžovatel vystupoval či vystupuje jako účastník řízení. Celá řada z těchto řízení skončila nemeritorním rozhodnutím ve věci z nejrůznějších důvodů na straně stěžovatele. Stěžovatel tak je bezpochyby již zkušeným účastníkem řízení, který by měl znát svá práva a povinnosti plynoucí mu z tohoto postavení. Ostatně, soudy jej o jeho právech a povinnostech opakovaně poučují. I z tohoto důvodu musel stěžovatel vědět, co má učinit, aby mu mohlo být přiznáno osvobození od soudních poplatků. Přesto neprojevil dostatečnou součinnost, a proto nebylo jeho žádosti v řízení před městským soudem vyhověno.

13. Předmětná vyjádření byla stěžovateli zaslána na vědomí a k případné replice. Ten v ní setrval na argumentaci uplatněné v ústavní stížnosti, přičemž zdůraznil, že hodnotí-li ironicky Nejvyšší správní soud, že "celá řada z těchto řízení skončila nemeritorním rozhodnutím ve věci z nejrůznějších důvodů na straně stěžovatele", je naopak zřejmé, že stěžovatel rozhodně není zkušeným účastníkem řízení a potřebuje bezplatnou právní pomoc, kterou si s ohledem na svoji dlouhodobě nepříznivou finanční situaci nemůže dovolit komerčně zaplatit.

V. Posouzení opodstatněnosti a důvodnosti ústavní stížnosti

14. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, "superrevizní" instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování soudů. Úkolem Ústavního soudu je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Proto vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho použití na jednotlivý případ je v zásadě věcí soudů a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady jde, lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

15. Proces interpretace a aplikace podústavního práva pak bývá stížen takovouto kvalifikovanou vadou zpravidla tehdy, nezohlední-li obecné soudy správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí - z hlediska řádně vedeného soudního řízení - neakceptovatelné "libovůle" spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi podáván, resp. který odpovídá všeobecně přijímanému

(doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [srov. např. nálezy ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>].

16. K přezkumu rozhodnutí týkajících se osvobození, resp. neosvobození od soudních poplatků, Ústavní soud opakovaně uvádí, že samotný spor o osvobození od soudních poplatků, i když se jeho výsledek může dotknout některého z účastníků řízení, nedosahuje intenzity opodstatňující porušení základních práv a svobod. Rozhodnutí o tom, zda byly splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, tak spadá zásadně do kognice obecných soudů, jejichž závěry Ústavnímu soudu zásadně nepřislouží přehodnocovat [srov. usnesení ze dne 17. 8. 2000 sp. zn. IV. ÚS 271/2000 (U 28/19 SbNU 275)]. Prostor pro případný zásah Ústavního soudu by se otevřel v případě, že by rozhodnutí obecných soudů vykazovala prvky libovůle spočívající v extrémním rozporu mezi provedenými skutkovými zjištěními a právními závěry, anebo kdyby z rozhodnutí žádným způsobem nevyplývalo, na základě jakých skutkových okolností byly právní závěry učiněny.

17. Proto Ústavní soud již dříve vyslovil, že důvodem pro zásah Ústavního soudu ve věcech osvobození od soudních poplatků by mohl být stěžovatelem tvrzený extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, resp. mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými právními závěry [srov. nálezy ze dne 22. 5. 2006 sp. zn. IV. ÚS 776/05 (N 103/41 SbNU 309) nebo ze dne 15. 10. 2009 sp. zn. I. ÚS 218/09 (N 216/55 SbNU 33)]. Libovůli též představuje rozhodnutí postrádající jakékoli odůvodnění, anebo obsahující odůvodnění vybočující v extrémní míře z rámce vymezeného principy spravedlnosti [viz nálezy ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. IV. ÚS 121/11 (N 96/61 SbNU 489)].

18. Ústavní soud ve světle těchto východisek proto přezkoumal napadená rozhodnutí správních soudů, jakož i řízení jim předcházející, a po seznámení se s vyžádanými soudními spisy dospěl k následujícím závěrům.

19. Předně nutno uvést, že Ústavní soud musel městský soud opakovaně vyzývat k zaslání kompletní spisové dokumentace, jelikož k jeho první výzvě ze dne 28. 7. 2023 byl Ústavnímu soudu městským soudem zaslán soudní spis, který však neobsahoval veškeré dokumenty, které stěžovatel městskému soudu v průběhu řízení před městským soudem doložil. Ústavní soud proto přípisem ze dne 14. 8. 2023 vyzval městský soud, aby doložil kompletní soudní spis, včetně všech dokumentů zaslaných stěžovatelem, konkrétně zejména kompletní podání stěžovatele, včetně všech příloh, které bylo doručeno městskému soudu dne 28. 2. 2023 ve 22:49:35 hodin z e-mailové adresy X (pořadové číslo zprávy 66132/2023).

20. Na základě takto doplněného kompletního soudního spisu nutno učinit závěr, že městský soud (konkrétně zaměstnanec označený a podepsaný jako "referent příjmu a zpracování e-podání") pravidelně nezakládal do soudního spisu kompletní vytištěné přílohy zaslané stěžovatelem, když opakovaně (např. dne 8. 2. 2023, 1. 3. 2023 či 6. 4. 2023) učinil o svém jednání úřední záznam v následujícím znění: "Vzhledem k rozsahu příloh elektronického podání bylo postupováno v souladu s § 173 odst. 3 VKŘ a přílohy nebyly v plném rozsahu vytištěny. V elektronické podobě jsou uloženy spolu s podáním v provozním systému. Postup je upraven pokynem č. 66 předsedy soudu ze dne 15. 12. 2015 založeným ve Spr 3377/2015."

21. Ústavní soud poté po seznámení se všemi (a nutno konstatovat, že velmi obsáhlými) podáními stěžovatele musí učinit ten závěr, že stěžovatel skutečně již dne 7. 2. 2023 v 22:36:21 hodin z e-mailové adresy: X (pořadové číslo zprávy 43304/2023) zaslal městskému soudu jako jednu z příloh svého podání vyplněné "Prohlášení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce" s označením sp. zn. souzené věci, přičemž vyplnil všechny body prohlášení a též jiné okolnosti, které by mohly mít vliv na osvobození (bod 36

prohlášení) a toto prohlášení doplnil potvrzením o době vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání ze dne 4. 1. 2023, potvrzením z registru silničních vozidel ze dne 19. 5. 2022, potvrzením z katastru nemovitostí ze dne 22. 4. 2023, a léčebné průkazy z Lázní Bělohrad ze dne 12. 1. 2010 a ze dne 13. 9. 2011, dokládající mj. cervikokraniální syndrom u stěžovatele a stav po operaci tříselné kýly.

22. Byť Ústavní soud do jisté míry rozumí snaze městského soudu o hospodárné nakládání s finančními prostředky (náklady na tisk) a ochraně životního prostředí, která má ostatně i svůj ústavně garantovaný základ, nelze připustit takový postup městského soudu, jenž s odkazem na technické důvody (sub 2 a bod 19 napadeného usnesení městského soudu), které jsou navíc toliko na jeho straně, nikoliv na straně účastníka řízení, nezohlední při svém rozhodování o osvobození od placení soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů stěžejní důkazní návrhy stěžovatele, který je městskému soudu kvalifikovaným způsobem (zpráva 43304/2023 byla opatřena platným elektronickým podpisem) zaslal. Uzavřel-li městský soud (a Nejvyšší správní soud jeho závěr jako správný potvrdil), že stěžovatel dostatečně netvrdil a nedoložil své celkové aktuální osobní, majetkové a výdělkové poměry, tak tento závěr je ve zjevném rozporu s obsahem kompletní spisové dokumentace, jak bylo dovozeno výše. Ústavní soud tedy v posuzované věci shledal extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a z nich vyvozenými právními závěry správních soudů, když je nutno zejména zdůraznit ten fakt, že správní soudy neústavně neposoudily všechny relevantní okolnosti souzené věci, byť pro ně měly dostatečnou oporu v kompletní spisové dokumentaci.

VI. Závěr

23. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem, tj. že z hlediska ústavnosti odůvodnění rozhodnutí správních soudů nemůže obstát, nezbyvá Ústavnímu soudu, než uzavřít, že správní soudy porušily právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a odst. 2 ve spojení s čl. 37 odst. 2 Listiny. Z uvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadená soudní rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil. Tímto náležením Ústavní soud nikterak nepředjímá další rozhodnutí ve věci, když zdůrazňuje, že samotné následné rozhodnutí o tom, zda byly splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, náleží správním soudům, jejichž závěry Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší přehodnocovat.

© EPRAVO.CZ - Sbírnka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)